

грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною» [5].

Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що законодавство про захист прав та інтересів дитини продовжує розвиватися, адаптуючись до соціальних реалій. Забезпечення прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського

піклування, є найважливішою соціальною проблемою. Забезпечити їм майбутнє можливо тільки шляхом посилення державної підтримки сім'ї. Людство й досі не знайшло жодних форм догляду за дитиною, які змогли б замінити батьківську турботу та сімейне оточення. З огляду на це, діяльність держави має бути зорієнтована на створення таких правових форм утримання і виховання дітей, що здатні були б до певної міри замінити сім'ю.

Література

1. Конвенція про права дитини ООН : Міжнародний документ від 20.11.1989 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_021
2. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України: Видання друге, доповнене / Харитонов Є. О., Харитонova О. І., Білоусов Ю. В. та ін. За ред. Є. О. Харитонova. - Х.: ТОВ "Одіссей", 2008. - 659 с.
3. Черновалок Ю. Ю. Патронат як форма сімейного влаштування дітей-сиріт та дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування за законодавством України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.univer.km.ua>
4. Деякі питання здійснення патронату над дитиною : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk>
5. Інформація про діяльність Мінсоцполітики щодо запровадження патронату над дитиною [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.msp.gov.ua/news/12150.html>

УДК 347.632.1

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОСПОРЮВАННЯ БАТЬКІВСТВА (МАТЕРИНСТВА) ЗА СІМЕЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Кензір Т., Керімова А. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

В сучасних реаліях життя досить часто виникають випадки, коли ставиться під сумнів походження дитини від конкретної особи. Відповідно до чинного сімейного законодавства України, права та обов'язки матері, батька і дитини ґрунтуються на походженні дитини від них, засвідченому державним органом реєстрації актів цивільного стану в установленому порядку. Таким чином, сімейні правовідносини між батьками та дітьми виникають за умови наявності такого юридичного факту, як походження дитини від батьків, що засвідчене компетентним органом.

Проте в житті іноді виникають ситуації, коли через певні обставини, помилки, умисні дії батьками дитини (одним із них) записуються особи, від яких дитина фактично не походить, тобто в яких з дитиною відсутня кровна спорідненість. На такий випадок, законодавець закріпив у Сімейному кодексі України (далі – СК України) можливість оспорювання батьківства та материнства.

Дослідженню даного питання була приділена значна увага. Серед наукових досліджень, які безпосередньо стосуються даної проблематики, варто виокремити праці М.В. Антокольської, Л.В. Красицької, Н.М. Кострової, С. Ю. Гаврилової, С.Я. Фурси, та ін. Проте, остаточно вирішеною проблему оспорювання батьківства (материнства), як в теорії, так і на практиці, вважати не можна. Все ще залишається необхідність підвищення уваги до розглядуваного питання та проведення його дослідження з урахуванням останніх законодавчих змін.

Оспорювання батьківства (материнства) - це невизнання особою реєстрації себе як батька (матери)

дитини. Особа, яка записана батьком дитини згідно з положеннями СК України, має право оспорити своє батьківство, пред'явивши позов про виключення запису про нього як батька з актового запису про народження дитини (ч. 1 ст. 136 СК України) [1]. Особа, яка була записана батьком дитини на законних підставах, повинна довести відсутність кровного споріднення між собою й дитиною, батьком якої вона записана. Однак заперечення кровного споріднення не завжди є підставою для оспорювання батьківства. У окремих випадках особа, яка записана батьком дитини, повинна також довести, що на момент вчинення запису про народження дитини вона не знала, що не є батьком дитини.

Провівши аналіз сімейного законодавства, слід відзначити, що шлюбно-сімейне законодавство, яке діяло до набрання чинності СК України, значно обмежувало можливість оспорювання батьківства особою, яка записана батьком дитини, зокрема можливість спростування презумпції батьківства при народженні дитини у шлюбі. Ці обмеження полягали в тому, що, по-перше, оспорювати батьківство могла лише особа, яка записана батьком дитини. По-друге, оспорювання батьківства могло бути здійснене лише протягом одного року з того часу, коли особі стало або повинно було стати відомо про те, що вона записана батьком дитини [2].

СК України закріплює певні межі оспорювання батьківства, але вони значно розширені. У ст. 136 СК України встановлено межі у часі щодо можливості оспорювання батьківства. Так, оспорювання батьківства можливе тільки з моменту народження дитини й до досягнення нею повноліття.

Оспорювання батьківства може бути здійснене протягом цього часу тільки, якщо дитина є живою. Смерть дитини, батьком якої записана особа, позбавляє її права оспорювати своє батьківство [3].

Не має права оспорювати батьківство особа, записана батьком дитини, якщо в момент реєстрації себе батьком дитини вона знала, що не є її батьком, а також особа, яка дала згоду на застосування допоміжних репродуктивних технологій відповідно до частини першої статті 123 СК України. Закріплення таких правових гарантій захисту прав дитини цілком логічне та обгрунтоване. Якщо чоловік добровільно визнав своє батьківство, знаючи про те, що він не є біологічним батьком, то його права не вважаються порушеними.

Оспорювання батьківства можливе також із боку наступних осіб:

- спадкоємців особи, яка записана батьком дитини (ст. 137 СК України);
- матері дитини щодо батьківства свого чоловіка (ст. 138 СК України).

У першому випадку оспорювання батьківства можливе у разі смерті особи, яка записана батьком дитини, до народження дитини. Спадкоємці мають право оспорювати батьківство цієї особи після її смерті за наявності однієї з таких обставин:

- подання цією особою ще за життя заяви до нотаріуса про невизнання свого батьківства;
- пред'явлення цією особою позову про виключення свого імені як батька з акта запису про народження дитини;
- ця особа не знала про те, що вона записана батьком дитини, з поважних причин [1].

Жінка, яка народила дитину у шлюбі, має право оспорити батьківство свого чоловіка. Відповідно до СК України, регулювання сімейних відносин має здійснюватися з максимально можливим урахуванням інтересів дитини. Норма статті 138 СК України узгоджується з цією вимогою. Так, захищаючи інтереси дитини, законодавець встановлює обов'язкову вимогу щодо пред'явлення позову в даному випадку. Таке оспорювання батьківства можливе лише за наявності заяви іншої особи про визнання свого батьківства щодо цієї дитини. До вимог жінки про оспорювання батьківства свого чоловіка застосовується також спеціальна позовна давність в один рік. Але перебіг позовної давності починається від дня реєстрації народження дитини, тобто від дня, коли чоловік був записаний як батько дитини [4].

Окрему увагу варто приділити питанню, що стосується спору про материнство. Зокрема,

законодавством передбачено дві ситуації оспорювання материнства, а саме: а) жінка, яка записана матір'ю дитини, може звернутися до суду із заявою про оспорювання свого материнства, тобто про невизнання себе матір'ю дитини; б) материнство жінки, яка записана матір'ю дитини, може оспорити та жінка, яка вважає себе матір'ю цієї дитини. У цьому разі в позові зазначаються одночасно дві вимоги:

- про невизнання материнства жінки, які записана матір'ю дитини;
- про визнання свого материнства.

У разі доведення відсутності кровного споріднення між особою, яка записана матір'ю, та дитиною суд постановляє рішення про виключення відомостей про особу як матері дитини з актового запису про її народження. Підставою для задоволення позову є доведення відсутності кровного споріднення між особою, яка записана матір'ю, та дитиною [3].

Не має права оспорювати материнство жінка, якій було імплантовано зародок, зачатий подружжям (сурогатна матір), а також жінка, яка є донором яйцеклітини для зародка, імплантованого в організм іншої жінки (ч. 2 і ч. 3 ст. 123 СК України).

До вимог жінки, яка записана матір'ю дитини та оспорує своє материнство, позовна давність не застосовується. Що ж стосується вимог жінки про визнання її матір'ю дитини, то до них застосовується спеціальна позовна давність в один рік. Початок перебігу позовної давності починається від дня, коли ця жінка дізналася або могла дізнатися, що вона є матір'ю дитини.

Важливо також відзначити, що не є перешкодою для оспорювання батьківства (материнства) особою, яка не визнає себе батьком (матір'ю), стягнення з неї аліментів на дитину. Така особа може звернутися до суду з позовом про виключення відомостей про неї як батька (матір) дитини, тому що підставою стягнення аліментів є саме факт такого запису. У разі, якщо позов буде задоволений, то буде скасована й підстава стягнення аліментів [5].

Підсумовуючи можна сказати, що презумпція шлюбного батьківства надає певні "юридичні пільги" як матері, так і батькові дитини: дружина не зобов'язана доводити батьківство чоловіка; чоловік має право вимагати реєстрації себе батьком дитини. Однак, вирішальними передусім мають бути інтереси дитини, а процес оспорювання батьківства(материнства) ні в якому разі не повинен травмувати чи певним чином порушувати дитячі права.

Література

1. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 року (редакція 10.11.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
2. Сімейне право України : підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін.. - 2-е вид., перероб. і допов. - К. : Юрінком Інтер, 2009. - 288 с.
3. Сімейний кодекс України [Текст] : науково-практ. коментар / заг. ред. С. Я. Фурса ; Центр правових досліджень Фурси. - К. : Видавель Фурса С.Я. ; К. : КНТ, 2008. - 1247 с.
4. Галюк В. В. Курс цивільного та сімейного права : навч. посіб. для студ. ВНЗ/ В. В. Галюк, О. Х. Юлдашев. - К.: МАУП, 2005. - 521 с.
5. Ромовська З.В. Українське сімейне право - Бібліотека українських підручників 2010 – 2015/ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/470-ukrainske-smeyne-pravo-romovska-3v.html>